

T . Y . B . A.
Rural Development
Agriculture and Its Significance
in Rural Development
(Paper – IV)
{17th Oct 2016}

QP Code : 69711

(3 Hours)

[Total Marks :70/100

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions
(2) All questions carry **equal** marks
(3) Answers of the **two** sections should be written in same **answer-book**
(4) The paper will carry **100** marks for **IDOL** students.

Section - I

1. State the significances of agriculture in rural development.

OR

Explain the concept of agriculture Productivity and state the causes of low productivity in India.

2. State the reasons of soil erosion. Suggest the remedial measures on it.

OR

Explain the natural characteristics of Indian land.

3. Elaborate the various types of chemical and organic fertilizers.

OR

State the various methods of agricultural irrigation.

Section - II

4. Define the Green Revolution and explain it's merites and demerites.

OR

Discuss the agricultural policies in the era of Pre-Green Revolution.

5. Explain the role of Krishi Vigyan Kendra in agricultural development.

OR

Give detail information department of agriculture Government of Maharashtra.

6. Explain the concept of Organic farming.

OR

State the significance of Green house and Tissue culture.

QP Code : 69711

2

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : ७०/१००)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्न प्रत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. शेतीचे ग्रामीण विकासातील महत्व विशद करा.
किंवा
कृषी उत्पादकतेची संकल्पना स्पष्ट करून भारतातील शेतीच्या अल्पउत्पादकतेची कारणे सांगा.
२. जमिनीच्या धुपेची कारणे सांगून, त्यावर उपाययोजना सूचवा.
किंवा
भारतातील जमिनीची नैसर्गिक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
३. रासायनिक व सेंद्रीय खतांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
शेतीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या जलसिंचनाच्या विविध पद्धती सांगा.

विभाग - २

४. हरितक्रांतीची व्याख्या सांगून त्याचे गुण-दोष सांगा.
किंवा
हरितक्रांतीपूर्व काळातील शेतीविषयक धोरणांवर चर्चा करा.

QP Code : 69711

3

५. शेतीविकासातील कृषी विज्ञान केंद्राची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
महाराष्ट्र शासनाच्या कृषी विभागाची सविस्तर माहिती द्या.

६. सेंद्रीय शेतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
हरितगृह आणि उतीसंवर्धनाचे महत्व स्पष्ट करा.

.....

T . Y . B . A .
Rural marketing and Finance
(Paper – V)
{18th Oct 2016 }

Q.P. Code : 69759

(3 Hours)

[Total Marks : 70

- N.B. :** (1) **Attempt** any **Five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.
(3) **Answer** of **two** sections should be written in **same** answer-book.
(4) The paper will carry **100** marks for **IDOL** students.

SECTION - I

1. What is meant by rural marketing ? State the importance of rural marketing to point of views of producer and consumers.

OR

Discuss the problems of rural marketing. Suggest measures for it.

2. Explain the concept of agricultural marketing. State the various types of agricultural marketing.

OR

Define agricultural marketing. Explain the importance of agricultural marketing.

3. Explain the importance of Agriculture Cost and Commission in agricultural market.

OR

Discuss in detail, 'Food Corporation of India'.

SECTION - II

4. State the types of rural finance. Describe the importance of rural finance.

OR

Explain the causes and consequences of rural indebtedness. Suggest the measures to eradicate the rural indebtedness.

5. State the functions of Regional Rural Bank. Give review of it's problems.

OR

Explain the three tyer system of co-operative finance.

[**TURN OVER**

6. Explain the role of Self-Help-Group in rural development and poverty eradication.

OR

State the challenges before Self-Help-Group. Suggest the remedial measures to accept the challenges before Self-Help-Group.

मराठी रूपांतर)

(३ तास)

एकूण गुण : ७०

- सूचना : (१) एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. ग्रामीण विपणन म्हणजे काय ? उत्पादकाच्या व ग्राहकांच्या दृष्टीने ग्रामीण विपणनाचे महत्व सांगा.
किंवा
ग्रामीण विपणनाच्या समस्यांची चर्चा करून त्यावर उपाय सुचवा.
२. कृषी विपणनाची संकल्पना स्पष्ट करून कृषी विपणनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
कृषी विपणनाची व्याख्या सांगून कृषी विपणनाचे महत्व सांगा.
३. कृषी बाजारपेठेत कृषी मूल्य आयोगाचे महत्व सांगा.
किंवा
'भारतीय खाद्य निगम' यावर सविस्तराने चर्चा करा.

विभाग - २

४. ग्रामीण वित्तपुरवठ्याचे प्रकार सांगून ग्रामीण वित्तपुरवठ्याचे महत्व विशद करा.
किंवा
ग्रामीण कर्जबाजारीपणाची कारणे, परिणाम सांगून ग्रामीण कर्जबाजारीपणाचे निर्मुलन करण्यासाठी उपाय-योजना सुचवा.
५. प्रादेशिक ग्रामीण बँकाची कार्ये सांगून त्यांच्या समस्यांचा आढावा घ्या.
किंवा
सहकारी वित्तपुरवठ्याची त्रिस्तरीय रचना स्पष्ट करा.
६. ग्रामीण विकास व दारिद्र्य निर्मुलनामध्ये स्वयंसहाय्यता बचत गटाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
स्वयंसहाय्यता बचत गटांपुढील आव्हाने सांगून या आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी उपाय सुचवा.
-

T . Y . B . A .
Rural Development
Applied Agriculture
{ 19th Oct 2016 }

Q.P. Code : 69852

(3 Hours)

[Total Marks :70

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions
(2) All questions carry **equal** marks
(3) Answers of **two** sections should be written in same **answer-book**
(4) The paper will carry **100** marks for **IDOL** students.

Section - I

1. Explain the concept of Applied Agriculture. Write the nature and importance of applied agriculture.

OR

Explain the importance of allied activities in applied agriculture.

2. Review the various factors of Horticulture Programme.

OR

State the various governmental programmes to promote horticulture development.

3. Review the various obstacles in forest development programme and suggest remedies on it.

OR

Write direct and indirect advantages of forest conservation.

Section - II

4. Explain the importance of 'Animal Husbandry' in rural development.

OR

Write note on Goat and Sheep rearing.

5. State the basic requirement of poultry business.

OR

Review the various governmental schemes for poultry business in India.

6. Explain the various methods of fish preservation.

OR

Explain the nature and scope of fishery in India.

TURN OVER

Q.P. Code : 69852

2

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकुण गुण : ७०)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. उपयोजित शेती संकल्पना स्पष्ट करा. उपयोजित शतीचे स्वरूप व महत्त्व सांगा.
किंवा
जोडव्यवसायांचे उपयोजित शेती पद्धतीतील महत्त्व सांगा.
२. फलोदयान कार्यक्रमातील विविध घटकांचा आढावा घ्या.
किंवा
फलोदयान विकाससंवधीच्या विविध शासकीय योजना सांगा.
३. जंगल विकास कार्यक्रमातील विविध अडथळे सांगून त्यावर उपाय सूचवा.
किंवा
जंगल संवर्धनाचे प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष फायदे सांगा.

विभाग - २

४. पशुसंवर्धनाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा.
किंवा
शेळी व मेषपालनावर सविस्तर माहिती लिहा.
५. कुक्कुटपालन व्यवसायासाठी आवश्यक घटक सांगा.
किंवा
भारतातील कुक्कुटपालन व्यवसायासाठी असलेल्या विविध योजनांचा आढावा घ्या.
६. मासेटिकविण्याच्या विविध पद्धती सांगा.
किंवा
भारतातील मासेमारी व्यवसायाचे स्वरूप व व्याप्ती सांगा.

.....

T . Y . B . A.
Rural Development
Agriculture and Its Significance
in Rural Development
(Paper – IV)
{25th Oct 2016}

QP Code : 69712

(3 Hours)

[Total Marks :70/100

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions
(2) All questions carry **equal** marks
(3) Answers of the **two** sections should be written in same **answer-book**
(4) The paper will carry **100** marks for **IDOL** students.

Section - I

1. Explain the concept of agriculture and discuss the importance of agriculture in rural economy.

OR

What are the causes of low productivity in India? Suggest measures to increase the agricultural productivity.

2. Explain the concept of soil erosion and state the reasons of soil erosion.

OR

Discuss the acquisitions of land for non-agricultural purpose.

3. Explain the various types of chemical fertilizers and state it's consequences.

OR

Discuss the various sources and methods of irrigation used for agriculture.

Section - II

4. What is meant by Green Revolution ? Critically examine the Green Revolution.

OR

Discuss the agricultural policies in the era of post-Green Revolution.

5. State the objectives and Functions of Krishi Vigyan Kendra.

OR

Explain the role of Indian council of Agriculture Research in agricultural development.

6. Explain the concept of Sustainable Agriculture.

OR

What is meant by organic farming? State the significance of organic farming.

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्न प्रत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. शेती व्यवसायची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण अर्थव्यवस्थेत शेतीचे महत्व स्पष्ट करा.
किंवा
भारतातील शेतीच्या अल्पउत्पादकतेची कारणे सांगून शेतीची उत्पादकता वाढविण्यासाठी उपाययोजना सुचवा.
२. जमिनीच्या धूपेची संकल्पना स्पष्ट करून जमिनीच्या धूपेची कारणे सांगा.
किंवा
जमिनीचे बिगरशेतीवापरासाठी होणारे संपादन, याविषयी चर्चा करा.
३. रासायनिक खतांचे विविध प्रकार सांगून त्याचे दुष्परिणाम सांगा.
किंवा
शेतीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या जलसिंचनाचे विविध स्रोत व पद्धतींवर चर्चा करा.

विभाग - २

४. हरितक्रांती म्हणजे काय? हरितक्रांतीवर टिकात्मक परिक्षण करा.
किंवा
हरितक्रांती नंतरच्या काळातील शेतीविषयक धोरणांवर चर्चा करा.

ॡ. कृषी वलुनन केँदुरलके उदुदेशुत आणल करुते सलंगल.

कुवल

शुतेी वलकलसलतुलल डरलरतुत कृषी अनुसंधलन डरलषदेकु डूमलकल सुडुशुत करल.

ॢ. कलरसुथलतुत शुतेीकु संकलुडनल सुडुशुत करल.

कुवल

सेँदुरीतुत शुतेी डुहणके कलत ? सेँदुरीतुत शुतेीके डुहलतुव सलंगल.

.....

T . Y . B . A .
Rural marketing and Finance
(Paper – V)
{26th Oct 2016 }

QP Code : 69758

(3 Hours)

[Total Marks :70

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions
(2) All questions carry **equal** marks
(3) Answers of **two** sections should be written in same **answer-book**
(4) The paper will carry **100** marks for **IDOL** students.

Section - I

1. Define rural marketing and state the characteristics of rural marketing.
OR
State the importance of rural marketing to point of views of producer and consumers.
2. Why is agricultural marketing complicated in India? What are the types of agricultural marketing.
OR
Define agricultural marketing. Explain the importance of agricultural marketing.
3. Discuss in detail 'Food Corporation of India'.
OR
Explain the structure and functions of Agriculture Produce Market Committee (APMC).

Section - II

4. Explain the causes and consequences of rural indebttness. Suggest the measures to eradicate the rural indebttness.
OR
Elaborate the non-institutional and institutional sources of rural finance.
5. Evaluate the co-operative finance in India.
OR
Discuss on, 'NABARD is playing very important role in rural development.'

TURN OVER

6. Describe the importance of Self-Help-Group in rural development.

OR

Explain the Self-Help-Group's linkages with Bank and NGO's.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : ७०)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. ग्रामीण विपणनाची व्याख्या सांगून ग्रामीण विपणनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
उत्पादकाच्या व ग्राहकांच्या दृष्टीने ग्रामीण विपणनाचे महत्त्व सांगा.
२. भारतातील कृषी बाजारपेठा गुंतागुंतीच्या का आहेत? कृषी बाजारपेठांचे विविध प्रकार सांगा.
किंवा
कृषी विपणनाची व्याख्या सांगून कृषी विपणनाचे महत्त्व सांगा.
३. 'भारतीय खादय निगम' यावर सविस्ताराने चर्चा करा.
किंवा
कृषी उत्पन्न बाजार समितीची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.

विभाग - २

४. ग्रामीण कर्जबाजारीपणाची कारणे, परिणाम सांगून ग्रामीण कर्जबाजारीपणाचे निर्मुलन करण्यासाठी उपाय सुचवा.
किंवा
ग्रामीण वित्तपुरवठ्यातील असंस्थात्मक आणि संस्थात्मक स्रोतांचे वर्णन करा.

ॡ. भारतातील सहकारी वलतुतुरवठयाचे मुल्यमापन करा.

किंवा

'नाबार्ड ग्रामीण विकासात महत्वपूर्ण भूमिका बजावते.' हयावर चर्चा करा.

ॢ. स्वयंसहाय्यता बचत गटाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सविस्ताराने विशद करा.

किंवा

स्वयंसहाय्यता बचत गटांचा बँका व स्वयंसेवी संस्थाबरोबरचा सहसंबंध स्पष्ट करा.

.....

T .Y .B .A.
Rural Development
Applied Agriculture
{ 27th Oct 2016 }

QP Code : 69851

(3 Hours)

[Total Marks :70/100

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions.
(2) All questions carry **equal** marks.
(3) Answers of the **two** section should be written in **same** answer-book.
(4) The paper will carry **100** marks for **IDOL** students.

Section-I

1. Define 'Applied Agriculture' and explain its significance.

OR

State the nature and scope of applied agriculture.

2. Define 'Horticulture' and explain its significance.

OR

"There is scope for Horticulture in konkan region. "Discuss.

3. State the various advantages of forest and explain the types of forest.

OR

Define the term and importance of social forestry.

Section-II

4. Explain the concept of 'Animal Husbandry'. Write a note on its significance.

OR

Write detail note on Goat and sheep rearing in view of the rural development.

5. Which are the various breeds of poultry? State the basic requirement of Poultry farm.

OR

State the importance of poultry farm in rural development

6. What is meant by fishery? Explain the various methods of fish preservation.

OR

Explain the significance of fisheries in konkan region.

[TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण:७०/१००)

- सूचना: (१) एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
 (२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 (३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहा.
 (४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्न पत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग-१

१. उपयोजित शेतीची व्याख्या सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 किंवा
 उपयोजित शेतीचे स्वरूप व व्याप्ती सांगा.
२. फलोद्यानाची व्याख्या सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 किंवा
 “कोकणात फलोद्यान व्यवसायाला संधी आहे”. चर्चा करा.
३. जंगलाचे विविध फायदे सांगून त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
 किंवा
 सामाजिक वनिकरणाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व सांगा.

विभाग-२

४. पशुसंवर्धनाची संकल्पना स्पष्ट करून त्यांचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा.
 किंवा
 ग्रामीण विकासाच्या दृष्टीने शेळी व मेंढी पालनावर सविस्तरमाहिती द्या.
५. कोंबड्यांच्या विविध जाती कोणत्या? कुक्कुटपालन व्यवसायाच्या मूलभूत गरजा सांगा.
 किंवा
 कुक्कुटपालन व्यवसायाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा
६. मासेमारी म्हणजे काय? मासे टीकविण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
 किंवा
 कोकणातील मासेमारी व्यवसायाचे महत्त्व विशद करा.